Magiczny Kraków

16. Festiwal Conrada: jeszcze więcej wydarzeń!

2024-10-27

Nie da się jej sfabrykować – autentyczność pozostaje dobrem rzadkim i pożądanym. Do 27 października w Krakowie poszukują jej pisarki i pisarze z niemal całego świata. Lauren Groff, Eliza Kącka, Karl Ove Knausgård, Jacek Paśnik, Adania Shibli, Dominika Słowik, Olga Tokarczuk i Eliot Weinberger – to tylko kilkoro spośród tegorocznych gości Festiwalu Conrada. Program wzbogacają seanse filmowe, recital Olgi Pasiecznik, dyskusje o przekładzie, wystawa sztuki oraz rozmowa z Grzegorzem Bogdałem i wiele wydarzeń dla dzieci i młodzieży.

Idea przewodnia – autentyczność

Ideą przewodnią 16. Międzynarodowego Festiwalu Literatury im. Josepha Conrada jest autentyczność. – Niektórzy próbują ją fabrykować, najczęściej jednak bez skutku. Autentyczność to dobro rzadkie, ale też najbardziej pożądane. Być może nie potrafimy jej precyzyjnie zdefiniować, za to czasem da się ją uchwycić w locie. Tej jesieni poszukamy autentyczności nie tylko w literaturze opartej na faktach, ale też w fikcji, a nawet w czystym zmyśleniu – mówi Olga Drenda, dyrektorka kreatywna Festiwalu Conrada.

Do Krakowa przyjechały twórczynie i twórcy literatury wymykającej się tradycyjnym kategoriom gatunkowym. Jest wśród nich **Lauren Groff** – amerykańska autorka powieści i opowiadań nominowana do prestiżowej National Book Award, która dała się już poznać festiwalowej publiczności w ramach cyklu rozmów online Grzegorza Jankowicza pt. **„Natura przyszłości”**. Tym razem, wychodząc od najnowszej książki *„The Vaster Wilds*” (w polskim przekładzie ukaże się jako „Dzikie bezkresy”), pomówimy o doświadczeniu życia w kontakcie z piękną i przerażającą przyrodą, a także o samotności.

Ważnym punktem festiwalu jest długo wyczekiwane spotkanie z norweskim pisarzem **Karlem Ovem Knausgårdem**. – Kiedyś postanowił walczyć z bezradnością wobec opowieści, zanurzając się w codzienności i pisząc o samym sobie w sześciu tomach cyklu „Moja walka”. Teraz Knausgård powraca do fikcji, zadając pytania o granice tego, co możliwe i realne. W jego nowych powieściach w zwyczajne życie wkradają się znaki, a w tle działa nieznane. To doskonała okazja, by porozmawiać o szczerości, wiarygodności i wolności, a może również o muzyce – zapowiada Drenda.

– Zależało nam także na spotkaniu z palestyńską pisarką i wykładowczynią **Adanią Shibli** – podkreśla z kolei Urszula Chwalba, dyrektorka wykonawcza Festiwalu Conrada. – Przetłumaczona na polski powieść „Drobny szczegół” to wstrząsający obraz trwającego przez wiele pokoleń konfliktu palestyńsko-izraelskiego. Równocześnie jest to refleksja nad uniwersalnymi mechanizmami przemocy. Właśnie o tych kwestiach, niestety bardzo aktualnych, pomówimy w październiku. Dodatkowym kontekstem będzie najnowsza książka Shibli zatytułowana „Dotyk”, którą festiwal objął patronatem – dodaje Chwalba.

Jak zwykle na krakowskim festiwalu nie zabraknie przedstawiciela nowojorskiego środowiska literackiego. Tym razem będzie nim **Eliot Weinberger**, eseista, tłumacz, publicysta i krytyk literacki.

Jego nieszablonowy poemat prozą *„What I Heard About Iraq”* został uznany za jeden z najwybitniejszych utworów antywojennych i doczekał się licznych adaptacji teatralnych, radiowych i muzycznych. Spotkanie będzie okazją, by eksplorować rozległe przestrzenie zainteresowań amerykańskiego erudyty.

Poza wyżej wymienionymi w Krakowie pojawią się między innymi Sebastian Barry, Lars Saabye Christensen, Claudia Durastanti, Andrij Kurkow, Cheon Myeong-kwan, Claudia Piñeiro, Antoine Sénanque, Reiner Stach i Tatiana Țîbuleac. Festiwal Conrada będzie też świętem literatury polskiej – dzięki obecności takich pisarek i pisarzy jak Kalina Błażejowska, Artur Domosławski, Natalia Fiedorczuk, Marta Hermanowicz, Liliana Hermetz, Eliza Kącka, Jacek Paśnik, Barbara Sadurska, Dominika Słowik, Sławomir Shuty i Andrzej Stasiuk. Co więcej, już po raz kolejny Kraków będzie gościć laureatkę Literackiej Nagrody Nobla – **Olgę Tokarczuk**.

Tradycyjnie na festiwalu odbędą się warsztaty z cyklu **„Lekcje czytania”** – poprowadzą je Katarzyna Kubisiowska, Marek Rabij, Katarzyna Trzeciak, Błażej Warkocki i Aleksandra Wojtaszek. Uczestnicy skupią się na takich zagadnieniach, jak wiarygodność, obiektywność oraz odpowiedzialność za słowo i jego interpretację.

Nagroda Conrada – nominacje

Jednym z najważniejszych wydarzeń festiwalowego tygodnia będzie uroczysta gala **Nagrody Conrada** (27 października) przyznawanej za najlepszy debiut literacki minionego roku, połączona z wykładem mistrzowskim Doroty Masłowskiej oraz premierą słuchowiska „Chaszcze” Elżbiety Łapczyńskiej i Michała Stępnia.

Nagroda Conrada, przyznawana od 2015 roku, to pierwsze polskie wyróżnienie za debiut w dziedzinie prozy, rozumianej szeroko – zarówno jako twórczość fabularna, jak i non-fiction.

Pierwsza z nominowanych – **Emilia Dłużewska** – jest dziennikarką „Gazety Wyborczej”, na której łamach pisze o książkach, popkulturze, feminizmie i przemianach obyczajowych. Jej debiut literacki zatytułowany **„Jak płakać w miejscach publicznych”** (Znak Literanova) to osobista opowieść pacjentki zmagającej się z depresją. Autorka łączy elementy felietonu, wpisu z dziennika i komicznego monologu.

Katarzyna Groniec to ceniona piosenkarka oraz autorka tekstów i muzyki. W tym roku zdobyła Fryderyka za album „Konstelacje” w kategorii „Piosenka Literacka i Poetycka”. Akcja jej powieści **„Kundle”** (Wydawnictwo Nisza) toczy się na Górnym Śląsku – ćwierć wieku po wojnie, która zupełnie odmieniła społeczną rzeczywistość regionu. Bohaterowie Groniec to śląscy autochtoni, ale też przesiedleńcy z Kresów, Żydzi, Romowie i Niemcy. Góruje nad nimi instancja narracyjna, która widzi wszystko osobno. Bo niepełnych rodzin i niepewnych tożsamości scalić się nie da.

Kolejna z nominowanych – **Maria Halber** – jest poetką, autorką tekstów publikowanych m.in. w „Dwutygodniku”, „Małym Formacie” i „Piśmie”, a także współtwórczynią wydawnictwa *Girls and Queers to the Front.* Jej pierwsza książka prozatorska zatytułowana **„Strużki**” (Wydawnictwo Cyranka) opowiada o trudnej przyjaźni dwóch dziewczyn, które różnią się pod wieloma względami, a jednak udaje się im stworzyć bardzo silną więź. Halber w odświeżający sposób rekonstruuje okres

dojrzewania i pierwszych zderzeń z rzeczywistością.

Nominację otrzymała również **Małgorzata Lebda** – poetka, ultramaratonka i miłośniczka rzek, uhonorowana m.in. Nagrodą Literacką Gdynia i Nagrodą im. Wisławy Szymborskiej za swoje tomy poetyckie. Oszczędny i sensualny debiut prozatorski **„Łakome”** (Wydawnictwo Znak) łączy wrażliwość na naturę, której częścią jest człowiek, z inwencją językową. Autorka tworzy wielowarstwową opowieść o sile żywiołów, zachłanności na życie i prywatnym kosmosie w momencie próby.

Piąta z nominowanych – **Ishbel Szatrawska** – jest dramatopisarką i teatrolożką. Publikowała m.in. w „Dialogu” i „Polityce”. Sztuki „Totentanz. Czarna noc, czarna śmierć” czy „Żywot i śmierć pana Hersha Libkina z Sacramento w stanie Kalifornia” przyniosły jej uznanie krytyków. Debiutancka powieść Szatrawskiej **„Toń”** (Wydawnictwo Cyranka) opowiada o dziejach kilku pokoleń rodziny związanej z dawnymi Prusami Wschodnimi, gdzie od wieków mieszały się tożsamości polska, mazurska, niemiecka i litewska. Śledzimy losy bohaterów i bohaterek, począwszy od czasów wojny, aż do współczesności, kiedy rozgrywa się najnowszy dramat uchodźców.

„Kongres książki”, warsztaty i spacery na Festiwalu Conrada

„Kongres książki” to cykl spotkań dotyczących rynku wydawniczego. W dyskusjach adresowanych zarówno do samej branży, jak i do szerokiego grona odbiorców wezmą udział m.in. Edwin Bendyk, Jacek Dehnel, Jacek Dukaj, Magdalena Hajduk-Dębowska, Barbara Klicka, Mikołaj Łoziński, Mateusz Pakuła, Barbara Sadurska i Agnieszka Wolny-Hamkało.

– „Kongres książki” od lat stanowi część Międzynarodowego Festiwalu Literatury im. Josepha Conrada. „Celem tego pasma jest tworzenie platformy dialogu dla osób na różne sposoby zaangażowanych w rynek książki. W jednym miejscu spotykają się autorzy i autorki, wydawczynie i wydawcy, bibliotekarze i bibliotekarki, księgarki i księgarze, tłumacze i tłumaczki, czytelniczki i czytelnicy. W trakcie debat omawiamy aktualne problemy i proponujemy rozwiązania. Część z nich jest następnie wdrażana i to przynosi największą satysfakcję. Wszystko to nie byłoby możliwe bez zaangażowania partnerów, takich jak m.in. Polska Izba Książki, Stowarzyszenie »Unia Literacka« czy Stowarzyszenie Tłumaczy Literatury” – mówi Urszula Chwalba, dyrektorka wykonawcza Festiwalu Conrada i kuratorka programu Kraków Miasto Literatury UNESCO.

Część spotkań w ramach „Kongresu książki” odbyło się w pałacu Potockich przy krakowskim Rynku Głównym. W czwartek, 24 października, odbyła się tam dyskusję o **czasopismach literackich** i roli, jaką dzisiaj spełniają. Udział wzięli Barbara Klicka („Dialog”), Marceli Szpak („Nowa Fantastyka”, „Ultramaryna”), Agnieszka Wolny-Hamkało („ZAKŁAD.magazyn”, „Notatnik Literacki”) oraz Anna Marchewka („Czas Literatury”).

Wyczekiwana debata o **kondycji rynku książki i potrzebie zmian systemowych** odbyła się 25 października. Swój punkt widzenia przedstawili Jacek Dehnel (Stowarzyszenie „Unia Literacka”), Magdalena Hajduk-Dębowska (Polska Izba Książki), Grzegorz Jankowicz (Instytut Książki) oraz Rafał Lisowski (Stowarzyszenie Tłumaczy Literatury). „Umowy modelowe, Konwencja Krakowska (określająca dobre praktyki w działalności wydawniczej) i inne działania podejmowane przez

środowisko literackie to próby poskromienia niewidzialnej i niekoniecznie nieomylnej ręki rynku. Te działania, podejmowane oddolnie, mają na celu poprawę sytuacji wszystkich podmiotów na rynku książki. Aby jednak były skuteczne, muszą do nich dołączyć zmiany systemowe, takie jak wielokrotnie postulowana ustawa o książce" – wyjaśniają organizatorzy.

Z kolei w sobotę, 26 października, pałac Potockich będzie gościć spotkanie **Nowe wspaniałe światy. O grach i literaturze**. „Czy jest miejsce, w którym możemy – czy bezkarnie? – sprawdzać nasze poglądy na temat tego, co jest dobre, a co złe? Na ile możemy i chcemy sobie pozwolić w takich warunkach?" – pytają organizatorzy. Odpowiedzi będą szukać pisarz i publicysta Jacek Dukaj, projektant i reżyser gier Jakub Stokalski oraz dziennikarz i eseista Edwin Bendyk.

Spotkania kongresowe na Targach Książki

Kilka spośród kongresowych spotkań otwartych dla publiczności odbędzie się na terenie Międzynarodowych Targów Książki w Krakowie przy ulicy Galicyjskiej. W czwartek, 24 października, rozmowę z dyrektorem Instytutu Książki **Grzegorzem Jankowiczem** o założeniach i programie kierowanej przez niego instytucji przeprowadził dziennikarz i dyrektor artystyczny Festiwalu Miłosza Szymon Kloska. Z kolei w piątek 25 października uczestnicy targów mogli wziąć udział w dyskusji zatytułowanej **Czytanie w erze AI: Dlaczego jest ważniejsze niż kiedykolwiek? Lifehacki na popularyzację nawyku czytania**. „W czasach dynamicznego rozwoju sztucznej inteligencji (AI), zdolność do krytycznego myślenia, analizy i rozumienia informacji staje się kluczowa. Czytanie wspiera te umiejętności, bo rozwija u uczniów zdolność koncentracji, kreatywność i inteligencję emocjonalną" – przekonują organizatorzy. Podczas debaty swoimi spostrzeżeniami podzielą się doświadczone edukatorki: Edyta Plich i Magdalena Siekierzyńska.

Również 25 października odbyła się debata **Powrót do Bullerbyn. Jak dorośli pisarze czytają książki dla dzieci**. Do rozmowy zaproszono troje cenionych autorów: Mikołaja Łozińskiego, Mateusza Pakułę i Barbarę Sadurską. Młodych czytelników dotyczył także późniejszy panel organizowany we współpracy z Sekcją Wydawnictw Dziecięcych i Młodzieżowych Polskiej Izby Książki, zatytułowany **Obraz wart tysiąca słów! Potencjał edukacyjny książki obrazkowej**. Na ten temat dyskutowały specjalistki: Anna Machwic (Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach), Joanna Piekarska (Biblioteka Narodowa) i Anita Wincencjusz-Patyna (Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu).

Warsztaty i spacery na Festiwalu Conrada

Program Festiwalu Conrada wzbogaciły różnorodne warsztaty. W poniedziałek, 21 października, **„Tygodnik Powszechny"** zaprosił do swojej redakcji osoby zajmujące się reportażem. Czy autor reportażu opisuje bohaterów i ich historie, czy też może przez ich pryzmat próbuje opowiadać o sobie? Splotowi tych dwóch perspektyw i wrażliwości – reportera i bohatera tekstu – przyjrzeli się uczestnicy warsztatów prowadzonych przez **Annę Goc**, redaktorkę „Tygodnika Powszechnego" i laureatkę Nagrody im. Ryszarda Kapuścińskiego.

We wtorek, 22 października, Festiwal Conrada wspólnie z Muzeum Etnograficznym w Krakowie zaprosili na warsztaty zatytułowane **Chłopi, ale którzy? Praca ze źródłami**. Olga Drenda poprowadziła warsztaty wspólnie z historykiem i pracownikiem Muzeum Etnograficznego Mateuszem

Królem.

Z kolei w środę, 23 października, pałac Potockich gościł **Warsztaty Literatury Własnej im. Mariana Pilota**. Poprowadziła je Emilia Konwerska – poetka, literaturoznawczyni, krytyczka literacka i filmowa. Ponadto na uczestników festiwalu czekały dwa literackie spacery: pierwszy, z Agnieszką Konior, prowadził szlakiem Josepha Conrada (sobota, 26 października), drugi, z Anną Hojwą, wiedzie przez krakowskie księgarnie (niedziela, 27 października).

Dystrybucja bezpłatnych wejściówek trwa na platformie **KBF: Bilety**. Więcej informacji na **stronie Festiwalu Conrada** i w **Magazynie Conrad** – specjalnym dodatku do Tygodnika Powszechnego.

Recital i wystawa

21 października Festiwal Conrada wraz z Polskim Wydawnictwem Muzycznym zaprosili na spotkanie z **Olgą Pasiecznik**. Wybitna sopranistka wystąpiła z recitalem pieśni ukraińskich i polskich, a następnie porozmawiała z **Agatą Kwiecińską**, autorką biografii artystki, zatytułowaną „Bez makijażu”. – Olga Pasiecznik, oprócz znakomitego głosu i warsztatu, imponuje również niezłomną wiernością sobie. Od 2014 roku stanowczo wypowiada się przeciw rosyjskiej agresji wobec Ukrainy. Z kolei w Domu Norymberskim można obejrzeć wystawę **„Nowa kobieta. (NIE)nowa rzeczywistość”**. Prezentowane są tam współczesne prace nawiązujące do dwudziestowiecznej twórczości **Lotte Laserstein** – niemieckiej artystki wizualnej o żydowskich korzeniach. Wernisaż odbył się 20 października.

Pasmo filmowe

Jak co roku Kino Pod Baranami przygotowało wybór filmów nawiązujących do idei przewodniej festiwalu. Pasmo otworzył kontemplacyjny **Czas, który pozostał** (reż. Elia Suleiman) przedstawiający losy pewnej palestyńskiej rodziny. Wprowadzenie do filmu wygłosiła gościni festiwalu, pisarka Adania Shibli. W programie znalazła się również zapomniana perła kina Republiki Weimarskiej – komedia pomyłek ***„Thea Roland”*** (reż. Hermann Kosterlitz). Festiwal Conrada był okazją, by wrócić do ***„Matriksa”*** (reż. Lana Wachowski, Lilly Wachowski), który niezmiennie rozpala wyobraźnię widzów. Na dużym ekranie zobaczyć mozna było też głośny obraz ***Oldboy*** (reż. Park Chan-wook) – prelekcję wygłosił koreański pisarz Cheon Myeong-kwan. Ciekawą pozycją w programie był projekt ***„Pasolini Rework”*** Cosima Terlizziego i Luki Marii Baldiniego, realizowany wspólnie z Włoskim Instytutem Kultury w Krakowie. W jego ramach nieznany szerzej dokument Piera Paola Pasoliniego – klasyka włoskiego kina – został zremiksowany i połączony z sound artem na żywo. Seanse odbywały się między 21 a 24 października.

Wydarzenia dla dzieci, młodzieży i opiekunów

Dla najmłodszych odbiorców Festiwalu Conrada oraz ich opiekunów przygotowano spotkanie z **Åsą Lind**, szwedzką autorką popularnych książek o Ellice, Karusi i Piaskowym Wilku, a także warsztaty ciałopozytywne.

Młodzież zaproszono na spotkanie wokół „Książki o narkotykach. Nieporadnika” **Bogusia**

Janiszewskiego i Maksa Skorwidera, którą konsultowało szerokie grono ekspertów: lekarzy, specjalistów do spraw uzależnień, terapeutów i prawników. Czytelniczki i czytelnicy znajdą w niej sprawdzone informacje o substancjach psychoaktywnych, ich działaniu na mózg i organizm człowieka, a przede wszystkim o mechanizmach uzależnienia. Otrzymają ponadto wskazówki, gdzie w razie potrzeby szukać pomocy. „Książkę o narkotykach” konsultowało szerokie grono ekspertów: lekarze, specjaliści uzależnień, terapeuci i prawnicy. **24 października** odbyły się **warsztaty dla klas: VII–VIII szkoły podstawowej oraz I–II szkół ponadpodstawowych.**

Na festiwalu spotkać można było autorki i autorów nominowanych do konkursu **Literacka Podróż Hestii**. Tworzą oni literaturę dla młodzieży – czytelników szczególnie wyczulonych na moralizatorstwo i fałsz. Festiwalowe pasmo „Młodzi czytają” pozwoliło przekonać się, kto potrafi dziś sprostać wysokim wymaganiom tej grupy wiekowej. Dla opiekunów i nauczycieli przygotowano wydarzenie „Odpowiedz mi! Ale jak?”. Ceniona ilustratorka i autorka książek dla dzieci **Anke Kuhl** oraz edukatorka seksualna **Katharina von der Gathen** podpowiedziały, jak rozmawiać z dziećmi o seksualności. Spotkania dla dzieci, młodzieży i opiekunów, organizowane we współpracy z Wydawnictwem Dwie Siostry, Wydawnictwem Agora i Wydawnictwem Zakamarki, odbyły się w dniach 24–26 października.

Jeszcze więcej wydarzeń literackich…

Festiwal Conrada był okazją do spotkania z **Grzegorzem Bogdałem**, członkiem redakcji „Tygodnika Powszechnego” i laureatem Nagrody Literackiej Gdynia w kategorii „Proza” za zbiór opowiadań „Idzie tu wielki chłopak” (22 października). Rozmowę w pałacu Potockich poprowadziła Dorota Kozicka, przewodnicząca kapituły Nagrody Literackiej Gdynia. Z kolei 19 października Festiwal Conrada zorganizował w Spółdzielni Ogniwo wieczór performatywnego czytania fragmentów prozy, które powstały w trakcie tegorocznego Kursu Pisania Powieści Krakowa Miasta Literatury UNESCO.

Także w ramach festiwalu Goethe-Institut Krakau zaprosił na spotkanie **Kim naprawdę pan był, panie Sebald? Fikcja i autentyczność w biografii i pisarstwie Sebalda** (21 października). Udział w dyskusji wzięło dwoje świetnych specjalistów w dziedzinie przekładu literackiego: Maciej Stroiński oraz Magda Heydel.

Zagadnienia przekładoznawcze pojawiły się także w dwóch debatach organizowanych przez Zakład Filologii Hiszpańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego we współpracy z Instytutem Cervantesa w Krakowie pod wspólnym tytułem: **DEL ESPAÑOL. Co dziś czytamy w przekładach z hiszpańskiego? Co warto przełożyć?** (17 i 18 października).

…i sport!

25 października Festiwal Conrada zaprosił na wieczór pełen silnych emocji – pod hasłem „Sport to poezja”. W Spółdzielni Ogniwo spotkali się ludzie pióra, którym nie jest obcy stadion czy hala: **Michał Okoński**, redaktor „Tygodnika Powszechnego” i autor książek o piłce nożnej, **Kornelia Sobczak** z „Dialogu”, a wcześniej z serwisów Ciacha.net, Sport.pl i Zczuba.pl oraz nagrodzona Paszportem „Polityki” pisarka i wierna kibicka piłkarska **Dominika Słowik**. Razem z publicznością oglądali, wspominali i komentowali najważniejsze sportowe chwile.

Magiczny
Kraków